

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2011 -2015

CZĘŚĆ I. Wprowadzenie.

Rodzina jest najważniejszym środowiskiem w życiu człowieka, kształtującym osobowość, system wartości, poglądy, styl życia. Rodzice czy opiekunowie są wzorem dla dzieci. Ważną rolę w prawidłowo funkcjonującej rodzinie odgrywają wzajemne relacje pomiędzy rodzicami oparte na miłości i zrozumieniu. W przypadku dezorganizacji rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań, role wewnątrzrodzinne ulegają zaburzeniu, łamane są reguły, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się coraz bardziej niezgodne z normami prawnymi i moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi.

Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem, które – choć odwieczne – dopiero od kilkunastu lat istnieje w świadomości społecznej w naszym kraju i jest przedmiotem świadomych, skoordynowanych działań zaradczych.

Przemoc w rodzinie definiuje ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy rodzinie (art. 2 pkt. 2 ustawy).

Przemoc w rodzinie nie zawsze jest łatwa do rozpoznania. Powszechnie przyjmuje się, że jest to działanie:

- intencjonalne i skierowane przeciwko innym członkom rodziny co oznacza, że jest zamierzonym działaniem lub zaniechaniem mającym na celu całkowitą kontrolę nad ofiarami,
- naruszające prawa i dobra osobiste ofiar – co oznacza, że sprawca wykorzystując swoją przewagę narusza podstawowe prawa człowieka, np. prawo do netykalności fizycznej, godności, szacunku,
- wykorzystujące wyraźną asymetrię sił – ofiara jest słabsza, a sprawca silniejszy,
- powodujące ból i cierpienie – sprawca naraża zdrowie i życie ofiar na poważne szkody, co powoduje, że ofiary mają mniejszą zdolność do samoobrony.

Źródłem dysproporcji sił zazwyczaj są:

- wiek – np. relacja dziecko – dorosły, starszy – ktoś w sile wieku,
- płeć – zwykle kobieta jest słabsza od mężczyzny, chociaż zdarzają się wyjątki,
- stan zdrowia - na ogół chory czy niepełnosprawny jest słabszy od zdrowego,
- różne zależności - np. dziecko - rodzic, ale też zależność ekonomiczna: ktoś dysponuje pieniędzmi i jest „panem”.

Rodzaje przemocy w rodzinie:

- 1) przemoc fizyczna – wszelkiego rodzaju działania bezpośrednie z użyciem siły, których rezultatem jest nieprzypadkowe zranienie (popychanie, obezwładnianie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie bicie otwartą ręką i pięścią, ciskanie przedmiotami, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni;
- 2) przemoc psychiczna (emocjonalna) – wykorzystując mechanizmy psychologiczne, prowadzi do zniszczenia pozytywnego obrazu własnej osobowości: wyśmiewanie poglądów religii, pochodzenia narzucanie własnych poglądów, odmowa uczuć zainteresowania, szacunku, stała krytyka, wmawianie choroby psychicznej, izolacja społeczna (kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi osobami), domaganie się posłuszeństwa, ograniczanie snu i pożywienia, degradacja werbalna (poniżanie, upokarzanie, wyzywanie, zawstydzanie, stosowanie gróźb;

- 3) przemoc seksualna – wymuszanie różnego rodzaju niechcianych zachowań w celu zaspokajania potrzeb seksualnych sprawcy np: wymuszanie pożycia seksualnego, nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, seks z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia seksualnego, zmuszanie do prostytucji, do współżycia tuż po porodzie, po akcie przemocy, krytykowanie zachowań seksualnych;
- 4) przemoc ekonomiczna – prowadzi do całkowitego uzależnienia finansowego od sprawcy poprzez np. odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, niezaspokajanie podstawowych materialnych potrzeb rodzin, okradanie, zaciąganie kredytów i zmuszanie do zaciągania pożyczek wbrew woli współmałżonka ;
- 5) zaniedbanie – niezaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych – materialnych (jedzenie, ubranie, mieszkanie) oraz emocjonalnych (bezpieczeństwo, miłość), występuje najczęściej w odniesieniu do dzieci, osób starszych, niepełnosprawnych.

CZĘŚĆ II.

Podstawa prawna.

- 1) Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U.z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 ze zmianami);
- 2) Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz.U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 ze zmianami.).

CZĘŚĆ III.

Postanowienia ogólne.

- 1) Koordynator programu – Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej;
- 2) Osoba odpowiedzialna za realizację systemu – pracownik /cy/ socjalny;
- 3) Czas realizacji programu 2011-2015;
- 4) Odbiorcy programu:
  - ofiary i sprawcy przemocy,
  - przedstawiciele instytucji i służb pracujących z ofiarami przemocy (pedagodzy, psychologzy, nauczyciele, pracownicy ośrodków pomocy społecznej, policjanci, pracownicy służby zdrowia, duchowni),
  - przedstawiciele władz lokalnych,
  - społeczeństwo.

CZĘŚĆ IV.

Cele programu i sposoby ich realizacji.

Cele główne Programu:

- 1) ograniczanie rozmiarów zjawiska przemocy w rodzinie;
- 2) zwiększanie dostępności rozwój specjalistycznej pomocy rodzinom, w których stosowana jest przemoc;
- 3) zwiększanie skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- 4) zwiększanie skuteczności działań interwencyjnych, korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie;
- 5) doskonalenie działalności Gminnego systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Cele główne będą realizowane poprzez:

- 1) analizę wniosków składanych do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych o leczenie odwykowe i wywiadów środowiskowych pod kątem informacji o przemocy domowej – realizacja corocznie, od 2011 roku;
- 2) przyjmowanie wniosków dotyczących przemocy domowej i uruchomienie procedur mających na celu powstrzymanie przemocy oraz ochrony ofiar przemocy - realizacja corocznie, od 2011 roku;
- 3) tworzenie własnych dokumentów potwierdzających występowanie przemocy domowej, takich jak: notatki służbowe wynikające z obserwacji, rozmów z różnymi osobami, protokołów z rozmów z ofiarami przemocy domowej i członkami ich rodzin – realizacja corocznie, od 2011 roku;

- 4) prowadzenie rozmów z ofiarami i sprawcami przemocy w rodzinie - zgodnie z zapisami Niebieskiej Karty – realizacja corocznie od 2011 roku;
- 5) występowanie z wnioskiem do Prokuratury o wszczęcie postępowania przygotowawczego w sprawie znęcania się nad rodziną – realizacja corocznie, od 2011 roku;
- 6) występowanie do Komendy Policji z wnioskiem o podjęcie działań interwencyjnych przez dzielnicowego lub podjęcie innych działań prewencyjnych, w sprawach, gdzie ujawniono zagrożenia przemocą w rodzinie- realizacja corocznie, od 2011 roku;
- 7) zwiększenie skuteczności i dostępności terapii dla osób doznających przemocy, poprzez kierowanie do terapeutów- realizacja corocznie, od 2011 roku;
- 8) motywowanie i kierowanie sprawców przemocy i osób dotkniętych przemocą do wzięcia udziału w kompleksowym programie korekcyjnym dla sprawców przemocy domowej – realizacja corocznie, od 2011 roku;
- 9) udzielanie profesjonalnej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie– realizacja corocznie, od 2011 roku;
- 10) zamieszczanie na tablicach ogłoszeń o możliwościach uzyskania pomocy - realizacja corocznie, od 2011 roku;
- 11) podnoszenie wiedzy i kwalifikacji przedstawicieli różnych grup zawodowych stykających się z problematyką przemocy w rodzinie - realizacja corocznie, od 2011 roku;
- 12) systematyczne diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie.

CZĘŚĆ V.

Założenia systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w gminie.

- 1) Najważniejsze jest bezpieczeństwo osoby dotkniętej przemocą w rodzinie;
- 2) Za przemoc zawsze odpowiedzialny jest sprawca przemocy, bez względu na to, co zrobiła ofiara;
- 3) Nikt nie ma prawa stosować przemocy wobec drugiego człowieka;
- 4) Nie ma żadnego usprawiedliwienia przemocy domowej;
- 5) Podstawowym zadaniem jest doprowadzenie do stanu wyeliminowania przemocy w rodzinie;
- 6) Ofiara przemocy w rodzinie cierpi na skutek wielokrotnego urazu;
- 7) Zrozumiałe i dopuszczalne są wahania i niekonsekwencje w zachowaniu i decyzjach, bowiem jest to jeden z objawów doznanego urazu.

Dotychczas problematyką przemocy w rodzinie zajmowały się na terenie gminy: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policja, pedagodzy szkolni, wychowawcy, pracownicy urzędu gminy, służba zdrowia /pielęgniarka środowiskowa/. Instytucje te w momencie zaistnienia podejrzenia wystąpienia przemocy w rodzinie podejmowały działania tworząc niejako doraźne „zespoły” działające na rzecz danego przypadku. Ponadto w ramach swoich kompetencji Ośrodek Pomocy Społecznej:

- przeprowadza wywiad środowiskowy umożliwiający diagnozę rodziny,
- przygotowuje wszechstronny plan pomocy,
- monitoruje efekty swoich działań i uzgodnień,
- pomaga w załatwianiu spraw urzędowych i innych możliwych spraw bytowych,
- udziela szeroko rozumianego poradnictwa, np. prawnego, psychologicznego, udziela informacji o przysługujących świadczeniach i formach pomocy w uzasadnionych przypadkach,
- udziela pomocy finansowej w różnych formach,
- w razie potrzeby, bądź na życzenie zainteresowanych, zwraca się do policji o podjęcie działań prewencyjnych wobec sprawcy, zgodnie z kompetencjami policji,
- w przypadku stwierdzenia, bądź podejrzenia popełnienia przestępstwa, powiadamia organy ścigania.

CZĘŚĆ VI.

Zasady działania programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W zakresie udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą, oddziaływania na osoby stosujące przemoc oraz podnoszenie świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oparty jest na zasadach:

- 1) Wzajemnej współpracy i współdziałania organów władzy publicznej, organizacji pozarządowych i kościołów (zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej), a także innych organizacji, środowisk i osób fizycznych uprawnionych lub zobowiązanych do inicjowania i realizacji zadań związanych bezpośrednio z przeciwdziałaniem przemocy i jej negatywnym następstwom;
- 2) Jawność działań organów władzy publicznej oraz podmiotów realizujących zadania publiczne w zakresie przeciwdziałania przemocy z poszanowaniem godności osoby;
- 3) Szczególnej ochrony dzieci z zachowaniem ich prawa do wychowania się w rodzinie, poprzez udzielenie rodzinie szczególnego wsparcia w dążeniu do poprawy jej funkcjonowania.

Instytucje, organizacje, służby i środowiska włączone do realizacji programu:

- Urząd Gminy Kleszczów,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kleszczowie,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kleszczowie,
- Placówki Oświatowe z terenu gminy Kleszczów,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kleszczowie,
- Społeczności lokalne, środowiska i osoby fizyczne.

W celu realizacji tych zadań Gmina podejmuje działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności w ramach pracy w zespole interdyscyplinarnym, który zostaje powołany przez Wójta Gminy. W skład zespołu interdyscyplinarnego wchodzi przedstawiciele:

- 1) jednostek organizacyjnych pomocy społecznej;
- 2) gminnej komisji rozwiązywania problemów społecznych;
- 3) policji;
- 4) oświaty;
- 5) ochrony zdrowia.

Dla podopiecznego i rodziny skorzystać z pomocy takiego zespołu to:

- możliwość uzyskania wieloaspektowej oferty w przewyciężeniu trudnej sytuacji,
- większy wybór osób pomagających, możliwość otwierania się na różne relacje, lepsze rozumienie potrzeb, problemów oraz zasobów pomocnych w przewyciężaniu trudności i poprawie swojej sytuacji,
- uzyskanie wskazówek, w jaki sposób może efektywniej, a tym samym z większą satysfakcją osobistą rozwiązywać swoje problemy, trudności,
- większa samodzielność realizacji potrzeb życiowych dzięki specjalistycznemu wsparciu, czego nie można byłoby osiągnąć bez ich pomocy,
- poczucie większej wartości, wpływu na życie.

Dla ośrodka pomocy społecznej tworzenie zespołu interdyscyplinarnego to:

- poszerzenie i doskonalenie współpracy przedstawicieli Ośrodka z przedstawicielami innych instytucji,
- promowanie pracy socjalnej i całościowego podejścia do rozwiązywania problemów rodzinnych,
- zaistnienie w społeczności lokalnej w roli współpartnera, często animatora, łącznika systemu pomocy.

CZEŚĆ VII. Postanowienia końcowe.

1) Spodziewane efekty realizacji systemu:

- a) zwiększenie skuteczności i dostępności pomocy dla ofiar przemocy,
- b) zwiększenie społecznej wrażliwości i zaangażowania w sprawach przeciwdziałania przemocy,
- c) pogłębienie wiedzy społeczeństwa o zjawisku przemocy domowej i sposobach radzenia sobie z tym problemem,
- d) zmniejszenie rozmiarów zjawiska przemocy w rodzinie,
- e) przerwanie kręgu milczenia związanego z przemocą.

2) Monitorowanie realizacji projektu

Wójt Gminy sprawuje na bieżąco nadzór nad realizacją systemu i podejmuje niezbędne działania zmierzające do osiągnięcia celów wyznaczonych w programie.

3) Sposób kontroli realizacji programu

- a) osoba odpowiedzialna za realizację programu składa roczne sprawozdanie z wykonania zadań Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
- b) stały monitoring systemu prowadzony jest przez osobę odpowiedzialną za realizację programu oraz koordynatora programu.

4) Ewaluacja

Program będzie ewaluowany poprzez systematyczną sprawozdawczość (przynajmniej raz do roku). Podstawowymi wskaźnikami służącymi do ewaluacji programu są:

- liczba niebieskich kart,
- ilość interwencji, udzielonych porad, konsultacji, osób korzystających z pomocy, liczba osób, które wzięły udział w programie dla sprawców przemocy,
- ilość i rodzaj przeprowadzonych działań profilaktycznych.

5) Źródło finansowania programu

Źródłem finansowania zadań Gminnego Programu są środki zabezpieczane corocznie w budżecie gminy w dziale 852 Pomoc Społeczna rozdz. 85205 - zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.